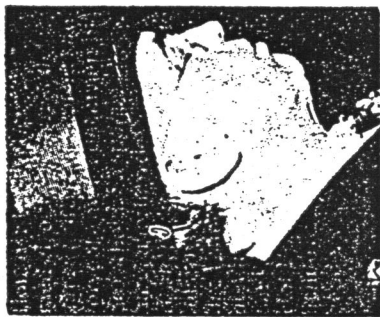

6 Søndag 28. juli 1991

En ensom strejfer

Damon Runyon skildrede forbudstidens New York

Af Dan Turéll

Alfred Damon Runyan blev født 1884 i Manhattan — men dét i Kansas. Hans far var bladmand, skiftevis journalist og typograf i de dage, da det naturlige i amerikansk avisbranche var at være udgiver om mandagen, typograf om tirsdagen, redaktør om onsdagen og jobsøgende om torsdagen. Dengang visse journalister ikke skrev artiklen, men satte den direkte i blyet uden mellemlid.

Moderen døde mens han var barn, så fra sine tidligste

år fulgte Damon sin far på rejse fra by til by, fra avis til avis. Han faldt i søvn til lyden af sættemaskine og trykpresse, og som 13-årig solgte han sin første artikel. Fra 15-årig var han professionel og fortsatte sin fars liv på vandring fra blad til blad, kun afbrudt af en tid som frivillig i den spansk-amerikanske krig, hvor han —

godt gættet! — udgav et soldaterblad og skrev soldater-sange. Slentreten, strejferen, iagttageren Runyan daskede omkring og oplevede lidt af hvert. I San Francisco var han til stede under det Store Jordskælv i 1906. I Denver, Colorado, fik han sin afgø-

rende journalistiske afpudsning. I 1908 kom han for første gang til New York og vidste fra nu af, hvor det var han skulle slå sig endeligt ned.

Det varede to år før drømmen blev virkelighed, to år hvor han boede i det muntre San Francisco og levede det lystrige liv, ernæret som sports-journalist. I 1910 — netop dét år, byens beskriver O. Henry døde — kom Runyan til New York for at blive. Og allerede dér er egentlig hans historie forbi. Resten af livet blev han, stort set, hvor han var — fysisk som psykisk.

Og når han nu var Runyan, skyldtes det en trykfejl i avisen. En sætter havde stavet galt og netop som Runyan ville til at give ham en ordentlig omgang indså han Runyon var et langt bedre navn og gav i stedet en ordentlig omgang. Dette — at give omgang — blev senere en af hans specialiteter.

For Damon Runyon simpelt indtog New York med en suveræn selvfølgelighed. *Overnight*, som det så maldende hedder, blev han byens førende journalist. Han skrev så livligt som ingen anden, i et farvefuldt dramatisk set-at-være-der-selv sprøg. Hans specialer var oprindelig sport — især

boksning, baseball og hesteløb — og senere kriminalstof, men snart blev han finpudset i sin egen genre som den, der mere skildrede folkelivet omkring det, der skete end egentlig fortalte resultatene videre. Han blev *causør* i sin helt egen stil, en stil han til og med fulgte som korrespondent under første verdenskrig.

Men, al medgang til trods: Det var først *efter* krigen, da han nærmede sig de fyrrer, han (ligesom O. Henry) fandt sit egentlige felt, dét der altid vil være identisk med hans navn: Forbudstidens Broadway og dettes liv på spilleba-

Yankie-fortællerne

Dan Turèll skriver om forfatterne. — Foto: Erik Luntang

I disse uger bringer Magasinet en lille sentimental rejse i en ganske særlig stil: De amerikanske journalist-fortælleres. Serien er udvalgt og kommenteret af Dan Turèll.

Disse fortællere var mænd af folket og havde oftest haft en omskiftende tilværelse, før de kom til at skrive. De skabte en ny, direkte, humoristisk stil, der svarede til deres tid — og til enhver tid.

Det første ord fik hele genrens grundlægger, Mark Twain, i sidste uge portrætteredes O. Henry, og serien slutter i dag med Damon Runyon.

nerne, i gaderne og i de små *speakeasies*, de illegale kroer. Gangsternes, spillernes, forlystelseslivets verden. Den Hurtige Verden.

Runyon elskede den Verden. Hans helst konstante ophold i den kostede ham bl.a. to ægteskaber, hvad han modvilligt accepterede som betaling for uafbrudt at omgås og lytte til et udvalgt selskab af desperadoer og duller, svindlere og sprit-smuglere, stjerner og sjove-plattenslagere og præster, som efterhånden blev gjort til typer og figurer i den ene eller den anden af hans i jævn strøm flydende noveller.

Han skrev næsten dem al-

le på fem år, fra 1931 til '36, og med dem skabte han én gang for alle sit eget land og sit eget sprog: *Runyonese*, som det blev døbt.

Alle hans historier har den samme fortæller, en rar mand. Han er manden der egentlig aldrig gør noget, altid bare er der, dér hvor det sker, og bagefter fortæller om det. Han er en fredelig, tolerant mand. Han kan godt se nødvendigheden af, at man af og til må skyde et par mennesker — selv om han personligt ville foretrække at undgå det. Han kan udmærket se, ikke alle er som de burde være, men han véd bare ikke hvor-

dan man får dem til at være dét.

'De' er hele Runyon's person-galleri — Benny South Street, Liverlips, The Brain, Hot Horse Herbie, Joe The Joker, Hymie Banjo Eyes, Dancing Dan, Last Card Louis, Big Nig, Nick the Greek og ikke mindst trioen Harry the Horse, Little Isadore og Spanish John, som 'har for vane at støde folk fra sig ved at plyndre dem eller skyde dem eller kaste granater mod dem eller på anden måde fare unødigt frem'.

Men Runyon's historier blev aldrig kriminal-historier, aldrig realistiske: Han skabte en art musical-ver-

den, et aldrig og altid eksisterende Broadway. I Runyon's univers sad, som man sagde, 'det blødeste hjerte bag den nyeste model i skudsikker vest'. Et drømmeunivers.

En af hans venner sagde engang til Damon, at når det kom til stykket var det historien om Snehvide, han skrev hver eneste gang. Runyon benægtede det ikke, men tilføjede blot at han af og til afvekslede den med Askepot. Hans recept var 'Lad dem le, og lad dem græde!', og han fik dem, læserne, til begge dele. Fra sine stamborde på Hotel Forrest (hvor han helst boede), Lindy's (i bøgerne Mindy's) og

LaHiff's Tavern fulgte han dagens liv og iscenesatte det i sine historier.

Titler i udvalg: *Guys and Dolls*, *Take It Easy*, *More Than Somewhat* og *All This And That* — men der er fortræffelige udvalg i *Best of D. R.* og *D. R. Favorites*. Seneste danske udgave hed 'Broadway-flimmer' (1983).

Efter sit novelle-rush, der burde have gjort ham til en hovedrig mand — han fik 5.000 dollars pr. historie, i 1930'erne! — levede Runyon resten af sit liv som landsdækkende columnist for Hearst-imperiet. Hans næsten-daglige

spalte *The Brighter Side* ('Fra den Lyse Side') blev en institution, læst af enhver og hans nabo. Han var Kongen på sit felt.

Pengene kom ind, men de forsvandt ud igen. Ikke fordi han drak — på nær 40 legendariske kopper kaffe om dagen — men fordi han spillede, og spillede på alt: heste, hunde, bold, billard — ja, selv skumle rottekampe afholdt af teenagere i garager i dokkvartererne kunne tiltrække ham. Han var den fødte spiller, og han skrev blandt andre storartede digte en melankolsk sang om at enhver spiller ender med at tabe, *All horse players die broke*.

Ikke fordi det så ud til han selv skulle gøre det, han var en af gudernes yndlinge: Afholdt og respekteret i bogstavelig talt 'brede kredse', fik hus i Florida til sine ferier fra New York, fik filmatiseret en halv snes historier og tog endda en tid til Hollywood for selv at lege producer, ligesom han også fik chance for og lov til at fungere som bokse-promotor. Ingen skal sige, Fader Runyons lille Damon ikke gjorde sin robuste opvækst ære.

Slaget kom først i 1944, da han fik konstateret strubekræft. En omgående operation resulterede i stumhed.

Selv sine sidste år fortsat-

te han dog sin *column*. Om natten kørte han, mere ensom end nogen sinde, rundt i New York's gader sammen med vennen og kollegaen Walter Winchell, ofte med én eller flere 'gæster', og afpatruljerede byen efter en uafbrudt kørende (og givetvis ulovlig) politiradio. Hans sidste store reportage-opgave var dækningen af præsident Roosevelts begravelse.

Han døde i 1946. Hans aske blev — mens stamcaferne holdt ti minutters stilhed — spredt fra en flyvemaskine ud over Broadway. Det var hans sidste ønske.

Hans yndlingsmelodi var *My Melancholy Baby*.